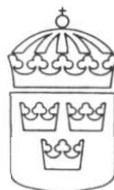

Riksdagens protokoll

1991/92:20

Torsdagen den 7 november

Kl. 12.00 – 14.10

Protokoll
1991/92:20

Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Svar på interpellationer

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att det blir två nyinsatta sammanträden för bordläggning, dels fredagen den 8 november kl. 13.00, dels måndagen den 11 november kl. 15.00.

Torsdagen den 21 november blir det interpellationssvar kl. 12.00 och eventuellt information från regeringen kl. 14.30. Måndagen den 2 december hålls bordläggningsplenium kl. 15.00, torsdagen den 5 december blir det interpellationssvar kl. 12.00 och eventuellt information från regeringen kl. 14.30. Torsdagen den 19 december anordnas arbetsplenium med början kl. 9.00.

Det tidigare aviserade sammanträdet fredagen den 20 december utgår.

1 § Svar på interpellation 1991/92:2 om Cypern

Anf. 2 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat mig hur regeringen bedömer förutsättningarna för en snar fredlig uppgörelse på Cypern och om regeringen avser agera för att bidra till en lösning av konflikten.

Cypernkonflikten är nu snart 30 år gammal. Det är mycket beklagligt att generalsekreterarnas ansträngningar att få till stånd en förhandlingsuppgörelse inte lett till framgång. I en tid när ett antal svåra regionala konflikter har kunnat biläggas är det rimligt att kräva att även Cypernkrisen utan vidare dröjsmål får en fredlig lösning. Det är nu angeläget att parterna i konflikten verkligen besinnar sitt ansvar och visar prov på samförstånds- och kompromissvilja. Jag delar naturligtvis Hans Göran Francks åsikt att en fredlig lösning, för att bli bestående, måste beakta båda folkgruppers rättigheter och skyldigheter och fritt godtas av båda.

Under våren och sommaren har vi sett förnyade ansträngningar av FNs generalsekreterare i syfte att få i gång förhandlingar mellan parterna. President Bushs uttalande i början av augusti om att en Cypernkonferens under FNs generalsekreterare kunde bli aktuell redan i september var det mest konkreta exemplet på att frågan rörde sig i rätt riktning. Det är dock med besvikelse jag konstaterar, att trots generalsekreterarens skickliga och aktiva

insatser för att få en konferens till stånd, svårigheter har uppstått i sista stund.

Generalsekreterarens ansträngningar fortsätter dock, och i en enhälligt antagen resolution den 11 oktober ställde sig säkerhetsrådet bakom hans avsikt att ta upp förnyade diskussioner med parterna i början av november. Säkerhetsrådet uppmanar också parterna i konflikten att till fullo samarbeta med generalsekreteraren för att möjliggöra ett internationellt högnivåmöte före årets slut.

Regeringen står helt bakom generalsekreterarens ansträngningar och kommer självfallet att ge honom allt stöd vi kan i detta angelägna uppdrag. Jag vill också erinra om att Sverige sökt bidra till en lösning av konflikten genom en svensk bataljons tjänstgöring i FN-styrkan på Cypern (UNFICYP) i 23 år, från 1964 till 1987. Vi fortsätter att medverka i UNFICYP, även om det numera bara är med en poliskontingent och några officerare i högkvarteret.

Anf. 3 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Det är välgörande att Margaretha af Ugglas klart uttalar att det är rimligt att kräva att även Cypernkrisen utan vidare dröjsmål får en fredlig lösning. Det är nödvändigt för att uppnå resultat att parterna i konflikten till fullo samarbetar med FNs generalsekreterare.

Men Turkiet, och i synnerhet den turkycypriotiske makthavaren Rauf Denktash, har uttalat sig mycket negativt om FNs plan för en fredlig uppgörelse. Denktash-regimen gick så långt att den i protest mot FN-resolutionen stängde övergångsstället mellan nord och syd i Nicosia för passering under tre dagar. Det är sålunda främst dessa parter som utgör ett hinder för en fredlig uppgörelse. Såväl Cyperns som Greklands regeringar har uttalat sig positivt om FNs och generalsekreterarens insatser.

Det gäller nu att utöva mycket starkare press främst mot Turkiet att medverka till en fredlig uppgörelse på basis av FNs resolutioner. Här borde stormakterna och främst USA spela en betydligt större och aktivare roll. Sverige bör verka för detta.

Det rör sig om en konflikt som varat alltför länge – 30 år, som utrikesministern anger. Av dessa 30 år har norra Cypern varit ockuperat av Turkiet i 17 år. Den turkiska invasionen och ockupationen står i uppenbar strid med folkrätten.

Margaretha af Ugglas har agerat kraftfullt då det rört sig om andra ockuperade länder. Det gäller att inte göra någon skillnad beroende på vilket land som genomför aggressionen och ockupationen. Inte heller bör någon skillnad göras beroende på vilket land som är offret. Alla ockupationer, var de än förekommer, måste upphöra. 90-talet skall enligt FN-beslut vara folkrättens årtionde. En viktig insats i folkrättens tecken bör vara att just få slut på alla ockupationer.

Jag undrar om utrikesministern delar denna uppfattning.

Jag anser att Sverige har anledning att vara mer verksamt då det gäller hävandet av den turkiska ockupationen, den enda kvarvarande i hela

Europa. Det har stor betydelse när enskilda länder i Europa agerar i denna sak i olika internationella fora och vid kontakter med andra länder.

Cypern är, som FN fastslagit, *en* stat. En delning av landet är inte acceptabelt. Däremot bör vi stödja de krafter som godtar federationstanken, vilket är en rimlig grund för en fredlig lösning.

Av stor betydelse är också att stoppa nya turkiska bosättningar och åstadkomma en viss avveckling av dem som skett tidigare under ockupationstiden på norra Cypern. De avser ca 70 000 personer. Dessa är ett flagrant brott mot tillämplig Genèvekonvention, som förbjuder sådana bosättningar i ockuperat territorium. Där finns nu en militärstyrka om ca 40 000 man, vilket är fullständigt orimligt – en uppfattning som jag utgår ifrån att regeringen delar.

Den svenska poliskontingenten, vars arbete är uppskattat, kan ytterligare förstärkas och utökas. Poliskontingenterna utgör inte bara en stabiliserande faktor utan fullgör också värdefulla humanitära insatser för enskilda och familjer på båda sidor, såväl på den södra som på den norra sidan.

Sverige kan också intensifiera sitt agerande för de mänskliga rättigheterna. Jag tänker särskilt på de ca 1 700 försvunna cyprioternas öde. De har gripits och bortförts i samband med invasionen och ockupationen. Under mitt besök nyligen konfronterades jag med anhörigas stora sorg och oro för de försvunna.

Här gäller det att utöva påtryckningar på de turkiska myndigheterna så att de lämnar en konkret och sanningsenlig redovisning samt medger inspektion av turkiska fängelser, där många av de försvunna tidigare iakttagits, enligt en mycket stark dokumentation.

Är utrikesministern beredd att ta upp denna sak i Europarådets ministerkommitté?

Det finns även andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna, bl.a. fall av tortyr.

Omkring 180 000 grekcyprioter har under ockupationsåren tvingats lämna norra Cypern. De har berättigade krav på att efter eget val få återvända till sin hembygd. Sverige bör medverka till ett frivilligt återvändande så snart förutsättningar därför föreligger.

Anf. 4 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Hans Göran Franck är som vanligt väl insatt i de frågor han tar upp här i kammaren, och jag tror mig veta att han nyligen har gjort en resa till Cypern. Låt mig först betona att det som står i mitt svar om att alla parter i konflikten måste kunna visa ansvar och kompromissvilja självfallet gäller även Turkiet, som ju är en av de fyra huvudaktörerna i konflikten. Regeringen uttrycker här i dag gärna sin förhoppning att den turkiska regering som kommer att tillträda efter de allmänna val som ju nyligen har hållits skall visa kompromissvilja i Cypernfrågan, för att på så sätt bidra till en snabb förhandlingslösning. Jag tror att det är alldeles nödvändigt, precis som Hans Göran Franck sade, att generalsekreterarens fortsatta ansträngningar får ett mycket starkt stöd av det internationella samfundet.

Det är min uppfattning att det allra bästa vi nu kan göra är att uttala detta stöd för generalsekreteraren. Jag påminner återigen om den enhälligt an-

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Svar på interpellationer

tagna resolutionen den 11 oktober – den är alltså ganska färsk – där säkerhetsrådet ställde sig bakom hans avsikt att ta upp förnyade diskussioner med parterna i början av november. Säkerhetsrådet uppmanade också alla parterna i konflikten att till fullo samarbeta.

Jag tror att det bästa vi nu kan göra är att stödja dessa generalsekreterarens insatser. De ligger mycket nära i tiden, och det måste finnas en förhoppning att även det nationella trycket kommer att vara så starkt att vi nu får en lösning också i Cypernfrågan, på samma sätt som det nu äger rum konfliktlösning på andra håll i världen.

Anf. 5 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Vi vet ännu inte någonting om den turkiska regeringens ställningstaganden. Mig veterligt har inte heller sammansättningen av den klargjorts. Men av allt att döma blir den konservative ledaren Demirel statsminister. Han gjorde en del som jag tyckte något oroväckande uttalanden, framför allt till stöd för Rauf Denktash. Det är enligt min mening alldeles nödvändigt att utöva alla de påtryckningar som är möjliga och föra en dialog med den turkiska regeringen i den här frågan, och då tror jag att det inte bara gäller att hänvisa till FNs generalsekreterare, utan jag tror att det är mycket viktigt att de enskilda regeringarna, främst i Europa, försöker samla sig till avgörande påtryckningar på Turkiet, som jag bedömer nu vara det största hindret för en uppgörelse.

Det är inget tvivel om att FNs generalsekreterare hade hoppats att man skulle ha kommit längre på grundval av hans egen bakgrundspromemoria till den senaste FN-resolutionen. Men det kom grus i maskineriet, och gruset i maskineriet är, som också utrikesministern antyder i sitt svar, främst Turkiets och Denktash-administrationens ställningstagande.

Jag vill till sist bara säga att jag kommer att till utrikesministern överlämna en rapport från min resa. I den rapporten finns det också ett antal konkreta förslag som jag hoppas att utrikesministern tar del av och överväger.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1991/92:12 om hyrespolitiken

Anf. 6 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat bostadsministern vilken närmare inriktning hyrespolitiken kommer att få för att stärka bostads- och lokalhyresgästernas ställning, hur regeringen ställer sig till kraven på friare hyressättning och mer marknadsmässiga hyresvillkor i bostäder samt om regeringen avser att göra någon utvärdering av lokalhyrorna.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Frågor om besittningsskydd och förverkande av hyresrätt rymmer många avvägningssproblem. Som Hans Göran Franck nämner övervägs dessa delar av hyreslagstiftningen för närvarande av den parlamentariskt sammansatta hyreslagkommittén. Kommittén beräknas redovisa sina överväganden i

dessas delar redan före årets slut. Jag är därför inte nu beredd att uttala mig om i vilken utsträckning bostads- och lokalhyresgästernas besittningsskydd behöver förstärkas eller över huvud taget förändras.

Hyreslagkommitténs uppdrag omfattar inte hyreslagens system för hyressättning, det s.k. bruksvärdessystemet. Alla partier som ingår i regeringen har uttalat sig för att bruksvärdessystemet skall vara kvar. Alla partier – inkl. socialdemokraterna – har också sagt att det är rimligt att läget tillmäts ökad betydelse inom ett sådant system. Jag har ingen annan uppfattning i frågan. Det ligger på de hyresförhandlande parterna att utforma modeller för vilken vikt som skall tillmätas bostädernas olika kvaliteter vid hyressättningen. Parterna för nu diskussioner om sådana förändringar av grunderna för hyrans fördelning mellan skilda lägenheter som kan medföra att läget ges ökad vikt.

Statens institut för byggnadsforskning har fått i uppdrag att utvärdera hyreslagstiftningens bruksvärdesregler. Utvärderingen skall vara klar senast den 1 juli 1992. Om utvärderingen visar på ett sådant behov eller om de hyresförhandlande parterna begär det är regeringen givetvis beredd att överväga eventuella förbättringar av lagstiftningen i denna del.

Hans Göran Frank ställer slutligen frågan om regeringen avser att göra någon utvärdering av lokalhyrorna. De nuvarande reglerna har varit i kraft mindre än tre år. Det finns därför i dag knappast ännu underlag för någon utvärdering av hur reglerna har tillämpats av hyresnämnder och domstolar. Enligt min mening är det inte heller aktuellt att öka inslaget av hyresreglering på lokalhyresmarknaden.

Anf. 7 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret och hälsar honom också välkommen som minister. Men jag måste samtidigt beklaga att han inte kommer hit som bostadsminister, i den meningen att han är chef för något departement, och att man av allt att döma skall avskaffa bostadsdepartementet. Det kommer enligt min mening att minska möjligheterna att bedriva en god och effektiv hyrespolitik och en social bostadspolitik.

Bakgrunden till min interpellation var den oro som finns inom stora skikt av bostads- och lokalhyresgäster i vårt land. Regeringsförklaringen var mycket kortfattad. Det sades endast att förslag kommer att framläggas om att stärka den enskilde hyresgästens ställning.

Jag ansåg att det fanns anledning att få närmare besked om hyrespolitikens inriktning, inte om de närmare detaljerna.

Nu säger Bo Lundgren till min förvåning att han inte ens är beredd att uttala sig i frågan, om hyresgästernas besittningsskydd över huvud taget behöver förändras.

Jag framhöll också i min interpellation att antalet vräkningar ligger på en mycket hög nivå, ca 5 000 per år, vilket gör det nödvändigt att reformera hyreslagen så att de minskar kraftigt.

Kan Bo Lundgren inte heller på denna fråga ange om hyresgästens ställning över huvud taget behöver stärkas? Det är ånyo fråga om inriktningen på hyrespolitiken.

I min interpellation ställde jag den raka frågan: Hur ställer sig regeringen

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Svar på interpellationer

till kraven på friare hyressättning och mer marknadsmässiga hyresvillkor i bostäder?

Jag får egentligen inte något klart svar. Har Bo Lundgren inte något besked att ge om sin principiella inställning? Är det så att man för närvarande inte avser att företa några ändringar i hyreslagstiftningen som tillgodoser de krav som framställs om mer marknadsmässiga hyresvillkor?

Kan Bo Lundgren uttala sig om regeringen på sikt anser att det bör genomföras friare hyressättning och mer marknadsmässiga hyresvillkor? Det är inte bara hyresgästerna som är intresserade av svaret utan också fastighetsägarna. De senare har genom Sveriges Fastighetsägareförbund ställt just dessa krav i en skrivelse till regeringen. Eller är det så, Bo Lundgren, att den förträffliga marknadsekonomin inte fungerar på hyresmarknaden? Bo Lundgren är ju ideologiskt intresserad. Kan han inte lätta på förlåten och delge oss sin uppfattning?

I våras uttalade bostadsutskottet att det enligt dess mening finns fog för en viss oro när det gäller utvecklingen på lokalhyresmarknaden.

Utskottet deklarerade att det förutsätter att frågorna följs med uppmärksamhet i regeringskansliet och att en utvärdering av reformen görs så snart sådant underlag, som gör utvärderingen meningsfull, har inhämtats.

Delar Bo Lundgren den oro som bostadsutskottet gav uttryck för?

Är Bo Lundgren beredd att vidta åtgärder för att inhämta det efterfrågade underlaget, via SCB samt de organisationer och myndigheter, som erfordras för en utvärdering av reformen? Eller kommer Bo Lundgren att förhålla sig passiv och bara avvakta?

Alltför många lokalhyresgäster tvingas nu flytta på grund av ogynnsamma hyresvillkor. Andra åter tvingas bo kvar eftersom de av ekonomiska skäl inte kan flytta. Allför många småföretagare går i konkurs, inte minst beroende på hyresvillkor som de inte klarar av.

Menar Bo Lundgren att han verkligen inte vill göra någonting för att stärka lokalhyresgästernas ställning? Och om han vill göra något, hur länge skall de vänta på besked?

Jag trodde att Bo Lundgren ville vara småföretagarnas vän. Vet Bo Lundgren att lokalhyresgästerna i konservatismens högborg England har ett starkare besittningsskydd än i Sverige?

Är Bo Lundgren klar över att köpmännens, hantverkarnas och småföretagarnas organisationer är mycket kritiska till den nuvarande situationen på lokalhyresmarknaden?

Situationen på hela hyresmarknaden är nu mycket orolig. Har Bo Lundgren några lugnande besked att ge hyresgästerna på lokal- resp. bostadshyresmarknaden?

Anf. 8 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I den förra interpellationsdebatten sade utrikesministern att Hans Göran Franck är väl insatt i de frågor som han tar upp i riksdagen. Jag delar den uppfattningen. I det här fallet ingår Hans Göran Franck t.o.m. i den utredning som har att se över frågor om bl.a. hyresgästernas besittningsskydd i 1989 års hyreslagkommitté.

Hans Göran Franck beklagar att jag inte kom hit som chef för ett bostads-

departement. Regeringens ambition är självfallet att genom den förändring som har skett av hur bostadsfrågorna hanteras skapa bättre och stabilare förutsättningar för marknaden totalt sett. Vi vill se till att undanröja en hel del av de problem som den tidigare regeringens subventions- och regeringspolitik har lett fram till.

När det gäller den första frågan pågår en utredning – en utredning som Hans Göran Franck själv deltar i. Det vore från min utgångspunkt fel att utöver regeringsförklaringen gå in i detalj och diskutera vilka åtgärder som kan bli aktuella. Utredningen kommer ju inom kort, vilket Hans Göran Franck vet, att redovisa sitt resultat.

När det gäller frågan om bruksvärdessystemet och marknadsmässiga hyresvillkor kan jag först konstatera att det alltid är lättare att genom regleringar förstöra en marknad än det är att återställa marknaden. Vi ser det i ett mycket större perspektiv i Östeuropa för närvarande. Man måste således hantera dessa frågor med mycket stor försiktighet, när man av ideologiska skäl en gång har förstört marknadens sätt att fungera. I det här sammanhanget är det helt klart att såväl mitt parti som de andra regeringspartierna och även socialdemokraterna menar att läget bör tillmätas en större betydelse. Den förutvarande regeringen uppdrog i juni i år åt statens institut för byggnadsforskning att utvärdera det nuvarande bruksvärdessystemet och redovisa hur motsvarande problem hanteras i andra länder, bl.a. inom EG-området. Detta uppdrag skall redovisas senast vid halvårsskiftet nästa år. Det finns naturligtvis anledning att då fundera ytterligare på om regeringen behöver vidta några åtgärder. För närvarande finns det ställningstagande jag har sagt.

Beträffande kostnaderna för lokaler håller jag med om att det finns och har funnits anledning för småföretagarna att hysa oro. Det gällde framför allt den tidigare regeringens "insatser" på olika områden, där man genom investeringsskatter, extra höjningar och extra höga fastighetsskatter har skapat problem som ökar kostnaderna avsevärt. Fastighetsskatten är en stor del av kostnaden i sammanhanget. Det är naturligtvis denna regerings ambition att driva en företagarvänlig politik, som ger möjlighet till kostnadsänkningar generellt. Det är viktigt. I övrigt finns det för närvarande inte tillräckligt underlag att kunna göra en utvärdering av de regler som har införts, också till följd av ett utredningsarbete denna gång lett av Hans Göran Franck.

Anf. 9 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det fanns på sin tid ett starkt krav från partsorganisationerna på båda sidorna att man ville ha ett bostadsdepartement. Såvitt jag kan se finns samma intresse i dag av att man har en regeringskontrahent att hålla sig till. Jag beklagar att det här, som jag bedömer det, framsteget inte vidmakthålls av den nya regeringen. Vi får nu se hur den borgerliga regeringen kan handskas med dessa frågor på det uppsplittrande sättet som kommer att bli fallet. Vaksamheten kommer att vara stor för att det verkligen skall bli en sammanhållen bostadspolitik.

När det gäller den hyreskommitté som jag själv är ledamot i är det riktigt som statsrådet säger att ett betänkande av allt att döma kommer redan denna

månad. Jag var inte alls ute efter att statsrådet skulle ta ställning till de förslagen, även om jag utgår ifrån att han har underrättat sig om huvuddragen. Jag var ute efter inriktningen. Vi hade klara direktiv till utredningen. Det som hade kunnat vara av intresse att veta är om den nya regeringen har samma uppfattning som den tidigare regeringen om själva inriktningen och om de direktiv vi fick tidigare.

Jag tycker inte att jag har fått ett riktigt klart besked om hyresfrågan beträffande marknadsanpassning och en friare hyressättning. Men det är väl så att regeringen avser att vänta och se. Det gjordes vissa uttalanden under valrörelsen som tydde på att man från olika partiers sida gjorde en reträtt i den här frågan.

I min interpellation var jag ute efter den principiella hållningen och hur man på sikt ser på den här frågan. Jag anser inte att det är möjligt att på hyresmarknadens område ha en fullständigt fri marknadsekonomi. Det finns så mycket olika saker som spelar in att lagstiftningen måste träda in för att skydda den svagare parten, nämligen hyresgästen.

Anf. 10 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Man kan alltid ha olika syn på den organisatoriska hanteringen av frågorna, men det viktiga för den nya regeringen är att se till att vi får ett hållfast bostadsfinansieringssystem, en uppgift som väl passar in i finansdepartementets verksamhet. Det är också viktigt att socialdepartementet hanterar de sociala frågorna i sammanhanget, exempelvis frågan om bostadsbidragen.

I den principiella frågan om hyresgästernas ställning är det självklart att jag och regeringen har uppfattningen, att de enskilda hyresgästernas ställning måste stärkas. Hans Göran Franck säger att vi redan inom en månad kan vänta hyreslagkommitténs förslag, som vi sedan naturligtvis i vanlig ordning får ta ställning till.

Jag tror inte heller att det är möjligt att inom överskådlig tid åstadkomma en marknadsanpassning på detta område. Detta är till stor del en följd av att man förstört möjligheterna för marknadsinslag genom en reglerings- och subventionspolitik, som bl. a. lett till kraftiga kostnadsökningar, som i sin tur påverkat både de indirekta och direkta bostadskostnaderna. Det gäller för regeringen att på ett balanserat sätt hantera denna fråga. Det finns ingen ambition att gå längre än vad som sades under valrörelsen och vad som i dag sker i förhandlingarna mellan parterna.

Lokalhyrorna är delvis en konjunkturfråga. Vi har naturligtvis mindre anledning i dag att känna oro med tanke på att prisuppgången har brutits. Därför ligger det mindre tyngd bakom kraven på olika former av ingripanden i det här avseendet. Regeringen avser, som jag sade tidigare, att med andra, strukturella och betydligt mer genomgripande åtgärder ändra de bakomliggande förhållanden som gav upphov till den tidigare ogynnsammare utvecklingen på detta område. Härefter ingår bl. a. att åstadkomma stabilitet genom skatteingrepp av olika slag. Jag kan hänvisa till den investeringsskatt som infördes och den extra höjningen av fastighetsskatten.

Anf. 11 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag skulle vilja säga ytterligare några ord om lokalhyresgästerna. Jag tycker inte att jag har fått ett riktigt klart besked huruvida regeringen vill göra en undersökning av hur den nuvarande lagstiftningen fungerar, om man är beredd att inhämta det material som går att erhålla från SCB, från organisationer och från myndigheter. I svaret säger Bo Lundgren att den här lagstiftningen bara fungerat i tre år och att det är för kort tid. Men bostadsutskottets uppfattning var, att det fanns anledning att skaffa fram ett underlag. Den omständigheten att lagstiftningen fungerat i bara tre år är inget skäl för att vara passiv på den här punkten. Därför vill jag få ett besked huruvida regeringen tänker skaffa fram det underlag som behövs för en utvärdering.

Anf. 12 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det framgick klart av mitt inledande svar att det är mindre än tre år som dessa regler gällt och att det omöjliggör en meningsfull utvärdering. För närvarande är någon sådan inte aktuell.

Som jag också sade kommer regeringen att vidta andra åtgärder som kan förändra förutsättningarna, så att man kan bryta den kostnadsutveckling som är en följd av den tidigare regeringens politik. Det finns anledning att ta hänsyn även till detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1991/92:4 om statistik om svensk alkoholkonsumtion

Anf. 13 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att medverka till att utveckla en statistik som redovisar realistiska uppgifter om alkoholkonsumtionen.

Statistiken på alkoholområdet baserar sig på Systembolagets försäljnings-siffror och på de leveranser av öl som redovisas av bryggerierna. Tillsammans utgör detta den s.k. registrerade alkoholkonsumtionen.

Härtill kommer den konsumtion som inte registreras i officiell försäljningsstatistik, det s.k. mörkertalet. Hit räknas bl.a. privat tillverkning av vin och maltdrycker, privat införsel av alkohol och olovlig tillverkning av spritdrycker.

Storleken på detta mörkertal kan naturligtvis inte bedömas med någon absolut säkerhet, men vetenskapligt upplagda studier pekar på att det för närvarande uppgår till cirka en fjärdedel av den registrerade konsumtionen. Det finns enligt samma studier ingen anledning att tro att omfattningen av den oregistrerade alkoholkonsumtionen skulle ha undergått några stora förändringar sedan början av 1980-talet. Därför är det rimligt att använda de officiella försäljningssiffrorna som en indikator på de faktiska konsumtionsförändringarna.

Enligt all statistik är den svenska alkoholkonsumtionen per capita interna-

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Svar på interpellationer

tionellt sett låg. Sten Andersson hävdar visserligen att om vi lägger den registrerade konsumtionen till de officiella försäljningssiffrorna, så skulle Sverige få en mindre smickrande placering på denna "världslista".

Men man måste beakta att även andra länder har motsvarande mörkertal. Det är dessutom sannolikt så, att många av de länder som har en hög registrerad alkoholkonsumtion också har ett högt mörkertal. Av lätt insedda skäl är t.ex. konsumtionen av hemtillverkat vin – som inte registreras i den officiella statistiken – betydligt mer omfattande i vinproducerande länder än i Sverige.

Det finns också annan forskning som visar att den alkoholrelaterade dödligheten med några års förskjutning följer den officiella alkoholförsäljningen. Det är ett starkt stöd för att alkoholstatistiken rätt väl avspeglar reella förändringar i befolkningens alkoholkonsumtion.

Enligt Sten Andersson har hembränningen ökat lavinartat. Ingen seriöst upplagd studie redovisar emellertid någon lavinartad ökning av hembränningen. Det mesta talar i stället för att hembränningen har legat på en relativt konstant nivå under hela 1980-talet fram till i dag.

Sten Andersson hävdar vidare att den påstådda ökningen av hembränningen skulle sammanhånga med Sveriges prispolitik på alkoholområdet. Jag har svårt att förstå det resonemanget. Sedan 1970-talet har priserna på alkoholdrycker inte höjts snabbare än den allmänna prisutvecklingen. Under vissa perioder har alkoholpriserna t.o.m. släpat efter inflationen.

Jag håller med Sten Andersson om att det finns anledning att löpande försöka uppskatta hela alkoholkonsumtionen, inte bara den registrerade. Det bör bli en av uppgifterna för den alkoholkommission som regeringen inom kort skall tillsätta att ta initiativ till ett sådant förbättrat kunskapsunderlag.

Hembränningen är ett allvarligt problem. Det är viktigt att slå fast detta, även om ingen med säkerhet kan uttala sig om dess exakta omfattning. Det är i hög grad angeläget att på olika sätt ingripa mot och förebygga denna olagliga verksamhet. Inte minst framstår en förstärkt opinionsbildning mot hembränning som betydelsefull. Jag utgår från att alkoholkommissionen uppmärksammar även den sidan av problemet, och jag hoppas att Sten Andersson är beredd att medverka i en sådan opinionsbildning.

Anf. 14 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min interpellation. Jag interPELLERAR därför att jag anser att den officiella statistiken över den svenska alkoholkonsumtionen är felaktig. Det erkänner i och för sig statsrådet i svaret.

Statistiken är felaktig, och därför är det också fel att vi utomlands skryter över vår låga alkoholkonsumtion. De flesta vet – och jag tror att det gäller även statsrådet – att det inte är sant att alkoholkonsumtionen är så låg.

Den svenska alkoholpolitiken är en strutspolitik. När jag för många år sedan gick i skolan lärde mig min lärare i zoologi att strutsen inte finns i vilt tillstånd i Sverige. Strutsen är alltså den fågel som när fara hotar sticker ner huvudet i sanden. Han finns i alla fall abstrakt när det gäller vissa företrädare för och försvarare av den svenska alkoholpolitiken.

Jag skulle vilja fråga statsrådet: Vilka studier är det statsrådet refererar

till när han säger att det finns en 25-procentig konsumtion som inte är med i statistiken? Jag har pratat med journalister som säger att någon sådan studie aldrig har presenterats. Det skulle vara intressant att få höra om de har fel.

Statsrådet säger också att det inte finns någon anledning att tro att hembränningen har ökat under 80-talet.

Herr talman! Det finns en verklighet här i riksdagen och en annan riktig verklighet utanför detta hus. De flesta vet om att det som statsrådet säger inte är sant. Hembränningen har tyvärr ökat. Människorna skrattar åt oss och struntar i oss. Det är farligt för politiker att stifta lagar som saknar förankring hos den breda folkmajoriteten.

För en tid sedan presenterade socialstyrelsen en fältrapport över situationen i Malmöhus län. Där konstaterades att konsumtionen av alkohol i verkligheten var vida överstigande den som var registrerad och som användes officiellt. Jag tror att samma förhållanden råder i stort sett hela landet.

Visst har statsrådet rätt när han säger att det säkert finns mörkertal även vad gäller andra länders konsumtion. Det har jag aldrig ifrågasatt. Men en sak är helt klar, nämligen att orsaken till den alltmer omfattande hembränningen i Sverige är endast och enbart en, nämligen priset. Att folk köper hembränt beror på att det är för dyrt att handla på Systembolaget. Jag tycker att det är en sådan enkel logik att alla borde begripa det.

I Norge erkände för en tid sedan chefen för vinmonopolet att vinmonopolet i Norge nu bara står för 50 % av den alkohol som konsumeras i Norge. Jag tror, herr talman, att Sverige icke i någon större omfattning skiljer sig från Norge i det sammanhanget.

I december i fjol presenterade Bryggarföreningen en rapport där det kom fram att nära 50 % av den svenska alkoholkonsumtionen låg utanför Systembolagets kontroll.

Det är väl heller inte okänt att även WHO börjar tvivla på om den svenska statistiken över alkoholkonsumtion verkligen är godtagbar och acceptabel.

Jag skrev i min interpellation att ökningen av hembränningen var lavinartad, och jag tror faktiskt att det är på det viset.

Jag har förmånen att några dagar i månaden jobba på olika byggarbetsplatser nere i Skåne, och jag kan säga att man inte alltid men ofta pratar om hembränd sprit. Framför allt – och det är ett problem – är det mycket svårt att finna någon människa som anser att denna verksamhet är kriminell. Sedan kan vi här i riksdagen tycka vad vi vill och stifta lagar.

Själv vågar jag naturligtvis inte syssla med sådan verksamhet, utan jag får betala mina 300 kr. per liter, eftersom jag inte vill figurera i pressen i morgon bitti. Andra betalar mellan 60 och 75 kr. per liter.

Jag vet om att statsrådet har ett ansträngt arbetsschema, men det skulle vara intressant om han eller någon av hans likasinnade i dag kunde gå ut på någon större svensk arbetsplats och försvara den nu förda alkoholkonsumtionen. Jag tror att applåderna skulle vara ringa för ett sådant försvar.

Till sist, herr talman, vill jag upprepa min fråga: Vilka studier är det statsrådet refererar till i sitt interpellationssvar?

Anf. 15 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Bengt Westerberg säger i sitt svar till Sten Andersson i Malmö att det s.k. mörkertalet i fråga om konsumtionen av alkoholhaltiga

1** Riksdagens protokoll 1991/92. Nr 20

drycker uppgår till ca 25 % av den totala konsumtionen. Detta mörkertal kan ej stämma överens med verkligheten, utan det är snarare mer realistiskt att tro på de undersökningar som visar att Systembolaget bara står för drygt 60 % av den alkohol som produceras och dricks i Sverige. Resten är hembränt eller skattefritt sprit.

Vad är det som säger att den undersökning jag syftar på är mer trovärdig än den Westerberg hänvisar till i sitt tal till Sten Andersson? Jo, det är den sanna verkligheten. Jag känner minst ett tiotal personer som bränner sin starksprit själva. Då har jag inte räknat med dem som bränner öl och vin själva. Flera av dessa personer säljer sedan spriten. Vad är det då för människor jag umgås med? Är det alkoholister, eller vad är det för människor? Nej, det är industriarbetare, byggnadsarbetare, arbetsledare, sjukvårdspersonal, pensionärer, studerande, småföretagare, barnfamiljer, osv., osv. Listan kan göras lång. Det är med andra ord fråga om ett snitt av den svenska befolkningen. En del av dessa människor anser sig inte ha råd att gå till Systembolaget för att inhandla den svindyra sprit som säljs där, utan de skaffar spriten på andra vägar.

Med denna kunskap från verkligheten är det sannolikt troligt att det egentliga mörkertalet ligger omkring 40 % av den totala alkoholkonsumtionen i Sverige.

Vidare nämner Westerberg i sitt svar till Sten Andersson: "Det är i hög grad angeläget att på olika sätt ingripa mot och förebygga denna olagliga verksamhet. Inte minst framstår en förstärkt opinionsbildning mot hembränning som betydelsefull." Det är vackra ord, men vackra ord stoppar ingen hembränning, det kan jag försäkra herr Westerberg.

Hur minskar man då omfattningen av hembränningen? Att eliminera detta problem går inte, men vi kan drastiskt minska dess omfattning.

För det första: Anpassa priserna på alkoholhaltiga drycker till EG-nivå.

För det andra: Ge restaurangbranschen rabatter vid inköp från Systembolaget.

För det tredje: Sälj öl och vin fritt i livsmedelsbutikerna.

För det fjärde och viktigast av allt: Rikta kampanjer speciellt till ungdom mellan 15 och 18 år men även till vuxna. Syftet med dessa kampanjer är att avdramatisera alkoholen.

De åtgärder jag har nämnt har använts i staten Quebec i Canada med mycket mycket goda resultat. Jag hoppas att även socialminister Bengt Westerberg är inne på samma linje i syfte att minska den illegala sprittillverkningen i Sverige.

Anf. 16 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag vill först hälsa statsrådet Westerberg välkommen till posten som socialminister och som en aktiv kämpe i en aktiv alkoholpolitik. Regeringen har ju under de senaste åren visat sig ganska slapp när det gäller att komma till rätta med de ökade alkoholproblemen. Även om den registrerade alkoholförsäljningen under det senaste året har sjunkit, finns det mycket i övrigt att önska.

Sten Andersson i Malmö tar upp frågan om hembränningen och de icke

registrerade konsumtionsmängderna av alkohol i vårt land. Jag tror inte att han tar upp frågan om att också komma till rätta med alkoholproblemen, utan det verkar vara en sekundär fråga. Det är registreringen som är det viktigaste för honom.

För oss som arbetar med socialpolitik måste det ledande i vårt arbete vara att bekämpa alkoholskadorna, och det finns då väldigt många olika sätt att arbeta för att hålla nere konsumtionen. Sveriges sätt att angripa problemet, med en hög kostnad på alkohol, har visat sig vara ett mycket bra sätt. Riksdagen har också ställt upp på att vi skall stå för höga alkoholpriser även när vi närmar oss EG. Det är ett riksdagsbeslut som vi skall fullfölja. Ju fler systembolag som finns i ett område desto mer bränns det hemma i samma område enligt statistiken. Hembränningen har en klar tendens att öka där det finns gott om alkohol och där alkoholen är lättillgänglig. Det kan man dra slutsatser av från internationella undersökningar.

Vi vet att även restauranger i dag i vissa fall köper alkohol som är bränd på olaglig väg. Jag har tidigare i riksdagen, under senaste riksmötet, deltagit i en del interpellationsdebatter som rört försäljning av aktivt kol. Aktivt kol används vid hembränning, och det är en brottslig verksamhet man deltar i om det är uppenbart att det aktiva kol man säljer används för hembränning. Jag hoppas att den nuvarande regeringen på ett aktivare sätt skall se till att bemöta det rikliga utbudet av aktivt kol, som finns i varje kvällstidnings annonsbilaga och i vissa affärsverksamheter runt om i vårt land. Detta står för en stor del av möjligheten att kunna bränna alkohol hemmavid.

Jag håller inte med Sten Andersson i Malmö och den senaste talaren när det gäller den bas av kunskaper man tror man står på när man säger att den icke registrerade konsumtionen är i den storleksordning man nämnde. Skälet till att man säger så är att man vill sänka alkoholpriserna.

Deras statistik litat jag inte alls på, men jag tror på den statistik som socialministern har presenterat här i dag. Den statistik nykterhetsorganisationerna använder har troligtvis samma underlag som den socialministern har tagit med sig. Man kör olika SIFO-undersökningar, s.k. bussar, där man frågar hur många som har nyttjat eller druckit s.k. hembränd sprit under den senaste 12-månadersperioden. Man kan kanske notera en liten ökning, men den är inte speciellt stor. Som sägs i svaret kan man också på sjukstatistiken se om alkoholkonsumtionen stiger. Det avspeglar sig rätt snart.

Ett annat område där det också märks rätt tydligt är på trafikområdet. Ett exempel är Örebro. Med sänkt alkoholkonsumtion i det området gick också antalet trafikolyckor ned.

Det finns i dag ingenting som talar för att alkoholkonsumtionen skulle vara så stor som de båda tidigare debattörerna sagt, det skulle ge sådana exempel i trafiksituationen. Jag betvivlar starkt vad de sagt i denna debatt.

Jag förväntar mig att den nuvarande regeringen skall vidta aktivare åtgärder än den föregående på det alkoholpolitiska området. Det är än mer viktigt i ljuset av att vi alltmer närmar oss EG och den prispolitik EG står för när det gäller alkoholprodukter. Då krävs också många andra åtgärder än sådana som ligger på prissidan när det gäller försäljning av alkohol. Det måste till massiva informationsinsatser, inte för att avdramatisera alkoholen, utan för att lära folk vad alkohol står för.

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Svar på interpellationer

Alkohol är ett gift och står för de allra högsta kostnader vi har inom sjukvården. Den orsakar också en stor mängd dödsfall. Det är skäl nog för att man skall driva en aktiv alkoholpolitik.

Att försöka lära människor umgås med alkohol har visat sig vara ett dåligt sätt. Ulla Marklund gjorde en undersökning med omkring 5 000 ungdomar i Göteborg och på Gotland. Flertalet av dem som vid vuxen ålder fick alkoholproblem fanns i den grupp som fick lära sig umgås med alkohol i hemmet.

På det sättet kan man inte komma åt alkoholproblemet.

Anf. 17 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp)

Herr talman! Jag misstänkte att det var rapporten som Bryggareföreningen beställt som Sten Andersson i Malmö skulle komma att återopa. Därför har jag haft anledning att titta särskilt på den.

Jag noterar att författaren till rapporten, som ju är en känd lobbyist för olika intressen på detta område, skriver redan i inledningen till rapporten att rapporten inte är att betrakta som en vetenskaplig avhandling, utan endast en skattning och beräkning av den oregistrerade konsumtionen. De vetenskapliga bevis för sin tes som Sten Andersson utlovade senast vi diskuterade här i riksdagen har inte kunnat uppbringas.

Jag fick också ett brev inför denna debatt från Bertil Swartz, informationschef på Svenska Bryggareföreningen. Han säger att annan expertis nu håller på att gå igenom denna rapport och har kunnat konstatera att hembränningen är för högt angiven i rapporten. Det erkänner alltså också Swartz som är beställare av denna rapport.

De norska siffror Sten Andersson redovisade antyder att mörkertalet i Norge skulle vara ungefär 35 %, alltså något högre än de skattningar man kommit fram till i Sverige, men det är inte någon avgörande avvikelse.

Samtidigt skall vi naturligtvis ha klart för oss att totalkonsumtionen är högre än den registrerade konsumtionen. Vid sidan om den registrerade konsumtionen finns både en legal konsumtion och en illegal, som Sten Andersson fäst särskilt stort intresse vid. Frågan vi ställt oss i olika sammanhang är närmast om den officiella statistiken ger en rimlig indikation på utvecklingen av konsumtionen av alkohol eller inte. Alltså: påverkas mörkertalet i någon annan riktning än den officiella statistiken?

Svaret på den frågan är att allting tyder på att den icke registrerade konsumtionen följer den registrerade konsumtionen.

Det finns andra norska undersökningar som pekar på att när den registrerade konsumtionen går upp, så går också den oregistrerade konsumtionen upp. När alkoholvanorna breder ut sig så att man dricker mer, så dricker man mer av både registrerad och oregistrerad alkohol. Jag tror att mycket talar för att det är så i Sverige också.

Sten Andersson efterlyste det vetenskapliga underlag som fanns i mitt svar till honom. Det har jag hämtat från CAN som har gjort mycket seriösa studier. Man kommer inom kort att redovisa dessa studier i en rapport av det slag som CAN brukar ge ut. Jag kan bara säga att sammanfattningsvis redovisar man en total icke registrerad konsumtion på 1,8 liter. Det blir 1,4 liter om man räknar bort lättöl. Av återstående 1,4 liter är 0,3 uppskattningen av hembränningens omfattning.

Detta är visserligen ett allvarligt problem. Jag vill inte alls negligera det. Men slutsatsen av att detta problem existerar är snarare att man har anledning att se hur man kan sätta in ökade insatser för att bli av med den illegala tillverkningen, inte att nonchalera den och säga att vi skall släppa fram den eller någonting sådant.

De undersökningar CAN kommer att redovisa i denna rapport ger också mycket klara indikationer på att det inte har förekommit någon ökning under 1980-talet. Enligt de siffror de har förekom en viss ökning i slutet på 1970-talet och kanske de två första åren på 1980-talet. Därefter tyder dock allting på att användningen av illegalt tillverkad alkohol har legat still.

Peter Kling tog upp frågan i samband med en något bredare fråga som gällde den totala alkoholpolitiken. Hans slutsats var närmast att man borde sänka priserna och göra alkoholen mer lättillgänglig för människor – alltså en politik som går på kontrakurs mot den politik som majoriteten i riksdagen har stått bakom under ganska lång tid i Sverige.

Vi har många undersökningar att luta oss mot när vi hävdar att den politiken skulle leda till en stark ökning av den totala konsumtionen och därmed också av alkoholskadorna i samhället. Det finns publicerade rapporter både från CAN och från många andra håll. Dessutom är det på väg en del rapporter som alla styrker denna tes. Det finns t.ex. ett mycket starkt samband mellan prisutveckling och alkoholkonsumtion, och sambandet är ännu starkare mellan inkomstutveckling och alkoholkonsumtion.

När alkoholkonsumtionen gick tillbaka 1977 och till början av 1980-talet är en viktig förklaring att det under denna period var en dålig inkomstutveckling. Det är klart att också en aktiv prispolitik spelar en viktig roll för att hålla tillbaka alkoholkonsumtionen. Om man inte höjde alkoholskatterna i takt med den allmänna prisutvecklingen, skulle resultatet bli en successivt ökad alkoholkonsumtion.

Man skall inte heller romantisera situationen i de stora vinländerna, Frankrike, Spanien m.fl. Det är alldeles självklart att alkoholproblemen och alkoholskadorna i dessa länder är av mycket större omfattning än vad de är i t.ex. Sverige. Även om vi många gånger haft anledning att vara kritiska mot den svenska alkoholpolitiken, har den i relation till många andra länder i Europa ändå varit framgångsrik under efterkrigstiden.

Peter Kling omnämnde det här experimentet – eller vad man skall kalla det för – i Quebec. Det finns mycket att säga om detta experiment. De uppgifter som Peter Kling redovisade var inte helt korrekta. En avgörande faktor som dock ledde till en nedgång i konsumtionen, trots att man började sälja alkohol i livsmedelsbutikerna, var en samtidig mycket kraftig prishöjning. Priserna höjdes med över 16 %. Det var naturligtvis en faktor som bidrog till att hålla tillbaka konsumtionen.

Anf. 18 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tillåter mig än en gång betvivla att de siffror som statsrådet här redovisade är korrekta.

Riksdagen har med stor majoritet beslutat att Sverige så snart som möjligt bör bli medlem i EG. Om man ser till EGs alkoholpolitik, den alkoholpolitik som bedrivs i Sverige och de ramaskrin som uppstår varje gång man börjar

antydna en liberalisering, förvånar det mig att det i EG-länderna finns ekonomisk, kulturell och social verksamhet.

Vi diskuterar här i Sverige t.ex. en halv procentenhet hit eller dit, eller det befängda förbudet att inte få servera alkohol på restauranger före kl. 12.00 – medan de som tillhör a-laget kan hänga på låset redan kl. 9.30. När vi fortsätter att bedriva en sådan politik och ändå vill gå med i EG, där man för en helt annan alkoholpolitik, tillåter jag mig ibland att visa en viss förvåning.

Jag noterar också att Bengt Westerbergs andra inlägg kommer att lugna hembrännarna och dem som köper och konsumerar hembränd sprit. Bengt Westerberg tror inte att problemet är så stort som det är, och det gagnar ju dessa människor.

Det är riktigt att det finns majoritet i riksdagen för den nuvarande alkoholpolitiken. Men riksdagen skall egentligen spegla folkets uppfattning – vi är ju folkets valda företrädare. I den här frågan tror jag absolut inte att vi speglar den uppfattning som finns hos majoriteten av folket.

Herr talman! Till sist några ord till Karin Israelsson. Jag kan referera till Verdandi, som inte för så länge sedan föreslog kraftigt sänkta spritpriser. Karin Israelsson känner säkert till vad Verdandi är för organisation.

Karin Israelsson befinner sig i det dilemmat att hon tydligen är mycket förtjust i sprit, eftersom hon för en tid sedan föreslog att priset på en helbutelj skulle öka till 500 kr. Så mycket tycker inte jag om sprit, men det må vara Karin Israelssons eget problem.

Jag förstår över huvud taget inte Karin Israelsson när hon säger att ju fler systembolag som finns inom ett område, desto större blir hembränningen. Har jag förstått saken rätt? Det vore intressant att höra var Karin Israelsson har fått den uppgiften ifrån.

Anf. 19 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö nämnde EG. Vi i centerpartiet undersöker ju noga vad ett närmande och en anslutning till EG kommer att innebära för svensk alkoholpolitik. Det är klart att vi är oroade. Samtidigt finns det i EG-länderna nu en ambition att sänka alkoholkonsumtionen. Om Sten Andersson åker ner till Frankrike eller Spanien kommer också han att inse att man där har upptäckt att man har stora problem med den höga alkoholkonsumtionen. I Frankrike dör ungefär fyra gånger fler än i Sverige i levercirros, som är en typisk sjukdom förorsakad av hög alkoholkonsumtion.

Jag undrar om Sten Andersson verkligen anser att hembränning är en kriminell handling. Han tillhör ett parti, moderaterna, som ofta förespråkar stora polisinsatser och att man skall leva efter de lagar som finns. Det finns i dag en lag som förbjuder hembränning. Man kan få fängelsestraff för en sådan verksamhet. När Ny Demokratis företrädare i sin bekantskapskrets har personer som bedriver en kriminell verksamhet, samtidigt som man i hans parti talar om att lag och ordning skall råda, undrar jag hur han kan acceptera ett sådant förhållande. Man borde se till att denna verksamhet fördömdes, även av dem som är ledamöter av riksdagen och som är valda för att stifta lagar och i första hand också för att leva efter dem. Jag tycker att ni begår ett lagbrott när ni här öppet deklarerar att ni väl känner till denna

verksamhet och att ni inte har anmält eller på något sätt medverkat till att beivra den.

Vi i centerpartiet anser att det är viktigt att hembränningsverksamheten beivras. Det är inte acceptabelt att hembränning förekommer. Vi försöker på olika sätt att göra det möjligt för berörda instanser att bekämpa hembränning. Förutom polisen behövs inte minst allmänhetens vaksamhet.

Jag känner väl till Verdandi. Det är ingen nykterhetsorganisation, utan Verdandi står för andra värderingar.

Jag har föreslagit att en helbutelj borde kosta 500 kr. Men det är inte jag som har räknat ut det priset, utan det är vad det kostar samhället i sjukvårdskostnader när någon konsumerar denna alkoholmängd. Om alkoholen skulle svara för de kostnader som den förorsakar, skulle spriten ligga på detta pris.

Vi behöver en mycket aktiv alkoholpolitik när det nu i riksdagen finns företrädare som inte ens stöder de lagar som finns för att förhindra olaglig tillverkning av alkohol och som inte heller ser att en bra prispolitik också hindrar sjukdomsutveckling.

Anf. 20 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Inför risken att Sten Andersson i Malmö i den här debatten också skulle återropa Verdandis undersökning, försökte jag att ta reda på vad den innehöll. Det visade sig att Verdandis undersökning är utgiven i form av ett pressmeddelande, ur vilket mycket litet kan utläsas. Man kan egentligen bara utläsa att det är en föga vetenskaplig undersökning.

Verdandi har inte ens gjort ett slumpmässigt urval när man har gått ut och frågat människor. Hur man har fått tag på de tillfrågade framgår inte av pressmeddelandet. Vad man egentligen framför i detta pressmeddelande är det som alltid varit Verdandis budskap i den alkoholpolitiska debatten, nämligen att drogen alkohol i sig inte är något problem, utan bakom allt missbruk ligger sociala problem av olika slag. Det är en i och för sig tilltalande teori som också många liberaler trodde på för ungefär 100 år sedan. Man trodde att i och med ett ökat välstånd och en ökad välfärd i samhället, skulle missbruket försvinna. Men historien har lärt oss att det inte förhåller sig så. Därför måste kampen i mycket hög grad drivas mot bruket av alkohol som sådant och även mot narkotikamissbruket. Det går alltså inte att bara försöka skapa bättre bostadsförhållanden, utbildningsförhållanden, familjeförhållanden osv.

Sten Andersson antyder fortfarande att det ser bättre ut i EG-länderna än vad det gör i Sverige. Detta är inte korrekt som generellt påstående, åtminstone inte när det gäller alkoholområdet. Det är alldeles uppenbart att problemen är mycket större i länder där man dricker mycket mer alkohol än i Sverige. Där är det många fler människor som dör i förtid på grund av alkoholbruk. Det är också många fler som omkommer i trafikolyckor på grund av alkoholbruk. Dessutom finner man att det förekommer mycket mera våld och annat som hänger ihop med alkoholkonsumtion, om man ser på situationen i de stora vinländerna. Sverige planerar inte att gå med i EG, därför att vi tycker att EG-ländernas alkoholpolitik är ett föredöme för oss. Tvärtom är det, enligt min mening, en av Sveriges viktigaste uppgifter som medlem i

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Svar på interpellationer

EG att försöka påverka andra länder att föra en alkoholpolitik som ligger närmare den politik som vi har fört och som relativt sett har varit framgångsrik, även om vi inte har någon anledning att slå oss för bröstet och säga att vi med vår alkoholpolitik har nått de framgångar som vi önskat.

Sten Andersson i Malmö sade att riksdagsopinionen inte speglar opinionen bland allmänheten. Jag vill låta vara osagt hur det exakt förhåller sig med den saken, men man kan väl hoppas att de som är valda till riksdagen i regel är personer som har ganska goda insikter, kanske t.o.m. bättre insikter än vad de flesta har. Det är ganska farligt att hävda, att om det är så att människor – vilket Sten Andersson sade här för en stund sedan – plötsligt skulle börja acceptera hembränning och inte betrakta detta som någonting kriminellt, skulle vi politiker också göra det. Min slutsats är den rakt motsatta. Om det är sant, som Sten Andersson säger, att människor inte betraktar hembränning som någonting brottsligt har vi som politiker en viktig uppgift, nämligen den att tala om att det är brottsligt. Då måste vi påverka opinionen. I mitt svar efterlyste jag också Sten Anderssons deltagande i denna opinionsbildning, så att han inte inskränker sig till att gå upp i riksdagens talarstol och säga att det enda skälet till att inte dricka, som han säger, hemkört är att han skulle komma i tidningen. Det borde finnas ett något djupare moraliskt krav på sig själv bakom detta motstånd att dricka olagligt tillverkad sprit.

Min slutsats, herr talman, är att vi skall fullfölja den svenska alkoholpolitiken. Den kommer att ställas inför nya krav den dag Sverige blir medlem i EG. Så långt är Sten Andersson och jag säkert överens. Min slutsats blir inte den, som t.ex. Peter Kling framförde här tidigare, att vi då skall lätta på alla tyglar. Tvärtom skall vi utnyttja de instrument som återstår – om vi då inte kan använda prisinstrumentet lika aktivt som tidigare – för att se till att vi inte bara ligger kvar på en oförändrat låg nivå internationellt sett utan faktiskt pressar ned alkoholkonsumtionen och därmed alkoholskadorna i Sverige.

Anf. 21 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Det här med demokrati kan ju vara svårt ibland. Om nu 347 personer i riksdagen vill ha en viss alkoholpolitik, men våra uppdragsgivare utanför riksdagen tycker att den är felaktig och skrattar åt den, måste man fråga sig om vi skall framhärda att hålla fast vid vad en majoritet i denna kammare tycker. Våra uppdragsgivare finns alltså utanför det här huset.

Karin Israelsson! Det är ju helt klart att de lagar som gäller skall följas. Men vi i denna kammare ändrar ofta lagar, därför att vi tycker att de är felaktiga. Det är ingenting nytt att ha förståelse för att folk inte begriper att vi har en viss lagstiftning på vissa områden.

Karin Israelsson talade om polisinsatser. Jag tror att det är mycket svårt att vinna sympati bland allmänheten, om polisen i större utsträckning än i dag skall jaga hembrännare. För min del tror jag att allmänheten vill att polisen i första hand skall skydda människor från våld och brott och inte använda de tyvärr alltför små resurserna för att jaga dem som bränner hemma.

Sedan till de där femhundra kronorna för en hel butelj sprit. Karin Israelsson brukar referera till rapporter. Men en dag står det att det kostar 40 mil-

jarder kronor, medan det en månad senare står att det kostar 80 miljarder kronor. Man vet inte vad som är riktigt.

Sedan till statsrådet Bengt Westerberg. Jag sade inte att EG var bättre i alkoholsammanhang. Däremot konstaterade jag som svensk med förvåning att över huvud taget någon form av verksamhet kan fungera i EG-länderna, eftersom de flesta länderna har en helt annan alkoholpolitik än Sverige. Jag tror faktiskt att de framsteg som har gjorts i Sverige på det sociala området har medfört att vi har fått ett bättre umgänge och ett bättre hanterande av alkohol än förr.

Till sist, herr talman! Statsrådet säger att vi trots allt har lyckats rätt hyggligt. Som boende i Skåne läser jag varenda söndag och varenda måndag om hur svenska ungdomar har varit över till Danmark och svinat ned, eftersom de inte kan hantera alkohol. Dessa ungdomar skämmer ut det här landet på grund av den politik som vi har bedrivit och som visat sig inte fungera. Vi kan stå här och säga att den fungerar bra, men det finns alltför många bevis på att den inte fungerar och att folk struntar i den.

Förste vice talmannen anmälde att Karin Israelsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 22 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Karin Israelsson talade förut om SIFO-undersökningar, som visar hur många det är som dricker hembränt. Jag skulle vilja fråga Karin Israelsson: Tror ni verkligen att Svensson utanför det här huset erkänner att han eller hon tillverkar och dricker hembränt i den utsträckning som ni menar förekommer? Jag tror att många ljuger när det gäller denna fråga. Därför tror jag också att denna SIFO-undersökning, speciellt beträffande alkohol, inte är trovärdig. Man kan möjligtvis få en indikation, men undersökningen är långt ifrån sanningsenlig. Jag tror inte att många människor vid en SIFO-mätning skulle erkänna att de dricker hembränt hemma.

Sedan sade Karin Israelsson också att jag vill skydda de där människorna och att Ny Demokrati i princip ställer sig bakom illegal hembränning. Långt ifrån detta! Det är klart att vi respekterar lagarna. Dessa skall följas. Vi vill motverka hembränning så mycket som möjligt. Därför står jag också här och debatterar om alkoholen. Att jag indirekt känner tio personer som sysslar med denna verksamhet är en annan sak. Jag har absolut ingen anledning att skydda dessa människor.

Bengt Westerberg nämnde Spanien och Frankrike och sade att dessa länder har större problem än Sverige. Men nu måste vi beakta att Spanien och Frankrike ju har en helt annan kultur än Sverige. Vi dricker mjölk eller Ramlösa till maten, medan man i Spanien och Frankrike dricker vin. Vi får aldrig samma kultur här i Sverige, även om vi mildrar alkohollagarna. Vi skulle fortsätta att dricka mjölk, Ramlösa och möjligen lättöl vid våra middagar. Vi kommer inte att konsumera så mycket vin.

Nej, man bör som sagt närma sig EG-nivån när det gäller priserna och ge restaurangbranschen rabatter och samtidigt, som jag nämnde förut, driva kampanjer som går ut på att speciellt alkoholen är farlig och att vi måste lära oss att umgås med den på ett vettigt sätt, så att det inte blir sådana resultat

som Sten Andersson i Malmö nämnde: att en mängd ungdomar är ute och svinar ned.

Om man nu höjer de svenska priserna, kan jag lova både Bengt Westerberg och Karin Israelsson att mörkertalet kanske kommer att öka med både 10 och 20 %. Det är jag nästan hundra procentigt säker på.

Anf. 23 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig börja med det som Peter Kling sade. Visst finns det problem när man skall undersöka oregistrerad alkoholanvändning, det är alldeles självklart. Om det fanns statistik att gå till behövde vi över huvud taget inte ha denna diskussion, utan det är självklart att det är ett problem. Det är inte lätt att fånga det, det skall jag inte förneka. Därför har det också gjorts mycket ambitiösa studier där man naturligtvis inte bara har frågat människor om de själva använder hemkört, dvs. illegalt tillverkad alkohol, utan man har också ställt frågor om människor tror att det förekommer i bekantskapskretsen, i den kommun där de bor, osv. Sedan försöker man väga samman de svar man får på frågorna och drar slutsatser av dem. Sedan jämför man naturligtvis de svar som man får i opinionsundersökningar med t.ex. hur många brott som polisen tar hand om och hur utvecklingen av brottsligheten ser ut. Och där kan vi, för att ta denna sista faktor, konstatera att sedan reglerna i början av 80-talet skärptes och fram till nu har polisen haft ungefär ett oförändrat antal brottsundersökningar. Det ligger strax under 1 000 per år.

Sedan framgår det entydigt, att om man ökar tillgängligheten till alkohol på olika sätt, t.ex. genom att sälja den i livsmedelsbutiker eller ha lägre priser oavsett om det är i systembutiker eller ute på restauranger, ökar också konsumtionen av alkohol. Vi har gjort åtskilliga experiment i Sverige med mellanölsförsäljning. Man har t.o.m. provat starkölsförsäljning i livsmedelsbutiker under en period i slutet av 60-talet. Vi har också en lång rad andra erfarenheter som visar att det är på detta sätt, och det bekräftas av en rad internationella undersökningar, både från nordiska länder och från andra länder. Man får samma resultat från alla håll.

Talet om rabatter till restauranger ger en antydning om att det skulle innebära väsentligt billigare alkohol för kunderna på restaurangerna. Men man skall ha klart för sig att det gör det inte alls. Inköpspriserna för restaurangerna utgör redan i dag en mycket liten del av det pris som de tar ut av sina kunder. Restaurangerna lägger på 300 % och ibland 500 % på priset. Så även om restaurangerna skulle få köpa en vinflaska som kostar 5 eller 10 kr. mindre än i dag kommer kunden knappast att märka det. Detta är alltså att förespegla människor något som man inte ens med Ny Demokratis alkoholpolitik skulle kunna förverkliga.

Till sist vill jag ta upp ytterligare en aspekt på det som Sten Andersson i Malmö sade om att polisen inte skall ägna sig åt att jaga hembrännare utan att det är viktigare att den bekämpar våld. Men det finns ingenting som är så tydligt som sambandet mellan våld och alkohol. Beträffande t.ex. övervåld mot kvinnor i hemmen finns alkohol med i bilden i 85–90 % av alla fall. Om det är något som vi som politiker kan göra för att minska våldet och göra tillvaron tryggare för människor är det att bekämpa alkoholmissbruk. Och

där spelar naturligtvis bekämpandet av illegal tillverkning av alkohol en viktig roll, även om det är bara en liten del av den totala alkoholpolitik som vi måste föra i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Svar på interpellationer

4§ Svar på interpellationerna 1991/92:10 och 11 om kriminalvården

Anf. 24 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Gudrun Schyman har frågat mig hur jag motiverar förslaget att avskaffa halvtidsfrigivningen och införandet av möjlighet till frigivning efter två tredjedelar av strafftiden. Hon har också frågat om det finns någon forskning eller beprövad erfarenhet som visar att en förlängning av strafftiden ger minskad brottslighet som följd och om det bästa sättet som kriminalvården kan använda 1,2 miljarder kronor är att förlänga strafftiden.

Hans Göran Franck har frågat vilken min principiella syn på fängelsestraffet är och om jag delar den uppfattning som kom till uttryck i direktiven till fängelsestraffkommittén. Han har också frågat mig om regeringen avser att föreslå straffskärpningar som leder till fler fängelsedomar och ett ökat antal fångar och om jag har en positiv eller negativ grundinställning till påföljdsutredningens förslag. Dessutom har Hans Göran Franck frågat mig om vilka konsekvenser regeringens förslag om möjlighet till villkorlig frigivning beräknas få på behovet av fångvårdsplatser och hur regeringen vill lösa uppkomna problem i kriminalvården samt slutligen om regeringen räknar med att dess inriktning av kriminalvårdspolitiken leder till kostnadsökningar och i så fall till vilken nivå.

Som båda interpellanterna framhåller är det viktigt att så effektivt som möjligt söka minska brottsligheten. Kampen mot kriminaliteten måste föras på bred front med såväl åtgärder som faller inom vad som traditionellt anses höra till kriminalpolitiken som sådana som faller utanför rättsväsendets ansvarsområde. Strafflagstiftningens roll när det gäller att förebygga brottsligheten är dock givetvis central. Med hänsyn till vikten av att bekämpa brottsligheten och att upprätthålla den allmänna laglydnaden måste Sverige, liksom andra länder, ha fängelsestraffet, väl medvetna om att detta sällan är ett verkningsfullt medel i sig att anpassa lagöverträdaren till samhället eller att minska den individuella risken för återfall på lång sikt.

För att straffsystemet skall kunna fylla sin funktion är det nödvändigt att medborgarna känner tilltro till det. Straff skall följa på brott, och det måste inom rimliga gränser vara förutsägbart vilket straffet kommer att bli. Om fängelsestraff utdöms skall domstolen bestämma dess omfattning, och längden skall som huvudregel motsvara det straffvärde som brottet anses ha.

Trovärdigheten hos straffsystemet kan skadas om det uppstår alltför stor diskrepans mellan utmätt fängelsestid och faktiskt avtjänad tid. Det kan inte anses förenligt med det allmänna rättsmedvetandet att fångar frigges efter halva strafftiden. Redan den socialdemokratiska regeringen beslutade att lägga fram ett förslag om ändring av halvtidsfrigivningen till frigivning efter två tredjedelar av strafftiden med bl.a. den motiveringen. Bakom detta för-

slag fanns krav på ett avskaffande av halvtidsfrigivningen som förts fram från olika håll. Det ligger, som också Gudrun Schyman påpekar, ett signalvärde i att dömda får sitta av längre tid av straffen, en signal att staten ser allvarligt på den brottsliga gärningen.

Jag har förståelse för att det från principiella synpunkter kan anses motiverat att t.ex. helt avskaffa den villkorliga frigivningen. Det finns dock skäl som talar för att man behåller någon typ av villkorlig frigivning. Sådana system finns i våra nordiska grannländer liksom i praktiskt taget samtliga andra stater som har straffrättsliga system med samma grundläggande uppbyggnad som vårt. Hänsynen till den nordiska rättslikheten och det nordiska samarbetet vid verkställighet av straff och till annat internationellt samarbete på straffrättens område talar mot att välja en särlösning för svensk del. Jag vill i detta sammanhang särskilt peka på att även frågor som denna måste behandlas i ljuset av regeringens arbete med att föra Sverige in i det europeiska samarbetet.

Liksom man kommit fram till i de allra flesta länder är jag av den uppfattningen att regler om villkorlig frigivning inte bör vara obligatoriska utan att det bör finnas ett utrymme att anpassa besluten efter förhållandena i det enskilda fallet.

När det gäller frågan om vilken kvotdel som bör användas har två tredjedelar tidigare använts inom svensk straffrätt och har en lång tradition i Norden. Den har inte heller på samma sätt som halvtidsfrigivningen satts i fråga utifrån principiella synpunkter.

De två huvudförslagen från påföljdsutredningen är att övervakningen efter villkorlig frigivning skall avskaffas och att en obligatorisk frigivningspermission skall införas. Remissutfallet i dessa frågor har varit helt övervägande negativt. Även om jag i dag inte vill ta slutlig ställning i frågan framstår det inte som särskilt realistiskt att mot en sådan markerad opinion genomföra de föreslagna ändringarna.

Vad gäller Hans Göran Francks fråga om straffskärpningar framgår det redan av regeringsförklaringen att förslag om skärpningar vid ringa narkotikabrott kommer att läggas fram samt att regeringen är inriktad på att strama upp påföljderna för grovt rattfylleri. Jag räknar med att det kan bli aktuellt även med andra straffskärpningar, men det är enligt min mening inte eftersträvsvärt i sig att skärpa straffen generellt.

Återfallsfrekvensen hos de fängelsedömda är dess värre hög. Gruppen är statistiskt sett utan tvivel mer brottsbenägen än genomsnittet av befolkningen. Det säger sig självt att en längre inlåsning innebär en senareläggning av återfallen och en minskning av brottsligheten totalt sett. Att så är fallet stöds också av bl.a. forskning som skett inom ramen för brottsförebyggande rådets verksamhet.

Hur mycket en senareläggning av den villkorliga frigivningen kostar är svårt att säga. Det gäller särskilt som regeringens åtgärder mot brottsligheten inte kommer att inskränka sig till en senareläggning av den villkorliga frigivningen. Vi måste också se på påföljdernas innehåll. I regeringsförklaringen nämns därför särskilt att alternativa påföljder som samhällstjänst och kontraktsvård skall utvecklas ytterligare; nya påföljder för de yngsta brottslingarna skall införas. Det finns också anledning att se på alternativ till fäng-

elsestraff som finns i andra länder där system med avtjänande av straff genom en skärpt uppsikt av dömda i hemmiljö prövas.

Jag vill också framhålla vad som sägs i regeringsförklaringen, nämligen att regeringen vill öka insatserna för att få kriminalvårdsanstalterna narkotikafria. I detta arbete ingår också att öka antalet anstalter och avdelningar på anstalter som arbetar med särskilda behandlings- och motivationsprogram för narkotikamissbrukare. Sådana insatser leder till en bättre kriminalvård och kan på sikt medföra en positiv utveckling av återfallstalen.

Vi måste dock räkna med att kostnaderna för kriminalvårdsanstalterna kommer att öka. Arbetet med att analysera den frågan liksom möjligheterna att omfördela resurser pågår samtidigt med det intensiva arbetet med att utveckla kriminalpolitiken enligt de riktlinjer som jag nu har redogjort för.

Anf. 25 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall naturligtvis be att få tacka justitieministern för svaret, men jag måste konstatera att vi är djupt oeniga i det mesta.

Allra först vill jag rätta till en missuppfattning som justitieministern har gjort sig skyldig till. Jag tycker inte att det ligger ett signalvärde i att dömda får sitta av en längre tid av straffen. Vad jag sade i min interpellation var att man ofta använder det som motiv för att skärpa straffen. För egen del är jag fullständigt på det klara med att detta är nonsens, och det har över huvud taget inget signalvärde. Det är därför som jag ifrågasätter att man kommer med dessa förslag nu.

Därefter skall jag kommentera interpellationssvaret i övrigt. Jag tror att det enda som justitieministern och jag är överens om är att det är viktigt att så effektivt som möjligt försöka minska brottsligheten. Men i det borde också ligga att det är viktigt att återanpassa de brottslingar som finns. Man måste satsa mycket på behandling av de människor som begår brott, och man måste också satsa väldigt mycket på det förebyggande arbetet. Det är just detta som saknas, och det är det som skulle kunna vara effektivt om vi på ett seriöst sätt vill angripa brottsligheten och bringa ned den.

Jag tycker att denna diskussion om strafflagstiftningens roll är mycket svag. Det sägs i svaret att strafflagstiftningens roll när det gäller att förebygga brottslighet är central och att vi, för att upprätthålla den allmänna laglydningen, måste ha fängelsestraff, väl medvetna om att det sällan är ett verkkningsfullt medel.

Jag vill påstå att vi dessutom är väl medvetna om att det har precis motsatt effekt, att de som sätts i fängelse återfaller ännu mer och begår grövre brott ju längre de sitter i fängelse och ju oftare de får sitta där. Det är ju detta som det mesta av forskning och statistik visar, att just straffsystemet med fängelse har helt motsatt effekt. Ju fler som är inlåsta och ju längre de får sitta, desto större blir brottsligheten. Statistiken och forskningen visar inte heller att detta avskräcker från brott. Om det hade varit så skulle det ha skett en minskning av antalet brott när det har skett en ökning av antalet straff. Det har i Sverige skett en ökning av antalet straff och en förlängning av strafftiderna. Det har visats i statistik. Det togs fram bl.a. i TV-programmet Strip-tease, i vilket jag tror att justitieministern medverkade. Det fanns belägg för att strafftiderna genom ändrade attityder hos domare och åklagare har blivit

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Svar på interpellationer

längre under de senaste åren. Men brottsligheten ökar. Detta har inte fått någon avskräckande effekt på oss som ännu inte har begått brott. Och det har absolut inte den effekten att de som hamnar i fängelse begår färre brott, utan det är alltså tvärtom. Denna effekt är helt motsatt. Man får fler brottslingar som begår fler brott.

Diskussionen om att det inte är förenligt med allmänt rättsmedvetande att frige fångar efter halva strafftiden, och att många har fört fram önskemål om avskaffande av denna princip, beror enligt min mening på att det som borde hända vid frigivning efter halva strafftiden lyser med sin frånvaro. Det beror i sin tur på att det inte finns pengar och resurser att satsa på frivården, där man skall fortsätta den rehabilitering som man förhoppningsvis hade börjat under den första halvan av straffet, när de kriminella satt i fängelse. Att det inte finns pengar till detta beror på att fängelserna är så dyra att alla pengar slukas. Hade halvtidsfrigivningen fortsatt med en bra eftervård och ett konstruktivt arbete för en återanpassning tror jag inte att någon hade reagerat över det och tyckt att det var fel, tvärtom. Då hade man naturligtvis sagt att detta var någonting bra. Men det är ju detta som faktiskt fattas. Därför blir jag förvånad över att man i den ekonomiska situation som landet befinner sig i är villig att satsa pengar på en ökning av antalet fängelseplatser. Det är just den åtgärd som man vet resulterar i ökad brottslighet. Det är ett cirkelresonemang som för mig inte stämmer överens över huvud taget.

Jag ställde frågan hur man motiverar förslaget att avskaffa halvtidsfrigivningen. Jag vet att den socialdemokratiska regeringen kom med det förslaget också. Det var inte bättre då. Det bygger på samma falska föreställningar om att ifall människor sitter inne längre så minskar brottsligheten. Det är bevisligen inte på det sättet. Jag kan i dag inte se något annat motiv än att det är ett sätt för regeringen att uppfylla den mycket smaklösa politiska propaganda som moderaterna framförde i valrörelsen: Låt folk sitta inne, så att du själv kan gå ute! Det är byggt på fördomar som människor har om att ju fler som låses in och ju längre, desto mindre brottslighet. Jag tycker att det är en justitieministers ansvar att upplysa människor om att dessa samband inte existerar, utan att det är tvärtom. Därför skall vi satsa på alternativ till fängelse. Därför skall vi satsa på en bra utbyggd frivård. Därför skall vi satsa på sådant som vi vet faktiskt bringar ned brottsligheten.

Jag såg i en artikel i Svenska Dagbladet i dag att justitieministern ser som sin största uppgift att beivra brott. Det beklagar jag. Jag tycker att en justitieministers uppgift i dag borde vara att se till att brottsligheten minskar och att återanpassningen av brottslingar kommer till stånd.

Anf. 26 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Svaret måste tyvärr betecknas som mycket negativt för alla dem som vill att vi skall föra en realistisk, effektiv och human kriminalpolitik. Det rör sig om en utpräglad konservativ politik som justitieministern presenterar. En politik av detta slag har prövats i en rad konservativt styrda länder med mycket nedslående resultat. I själva verket har den lett till överfulla fängelser, stegrad brottslighet och ett orimligt lidande för många drabbade och deras familjer. Har Gun Hellsvik något exempel på något land där denna kon-

servativa och repressiva politik lett till goda resultat, vilket Gun Hellsvik nu vill åstadkomma?

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

I grund och botten rör det sig om en kriminalpolitik som är en eftergift åt vedergällningstänkandet. Men vedergällningsteorin är för länge sedan officiellt avskriven. Om Gun Hellsvik får fortsätta att gå på i ullstrumporna, kommer vi att hamna i en situation som blir mycket svår att reparera. Hon vill genomföra en rad straffskärpningar för brott med lägre straffvärde, vilket leder till ett väsentlig ökat antal fängelsedomar. Har Gun Hellsvik gjort några beräkningar av detta? Hon vill genomföra en fakultativ villkorlig frigivning, trots att riksdagen tidigare fattat principbeslut om att två tredjedelsfrigivningen skall vara obligatorisk.

Svar på interpellationer

Hon bör vara medveten om att detta leder till en kraftig ökning av verkställighetstiderna i fängelserna. Redan en återgång till obligatorisk två tredjedelsfrigivning skulle innebära förlängda verkställighetstider med över 30 % för drygt 6 000 personer om året. Jag undrar vilken motsvarande beräkning Gun Hellsvik gör med sitt nu presenterade förslag om endast möjlighet till villkorlig frigivning. Att det rör sig om ytterligare väsentligt utökade verkställigheter står helt klart. Hur stora de blir är beroende av lagmotiv och rättstillämpning.

Vid ett framträdande nyligen hos polisen sade Gun Hellsvik att landets fångar skall sitta hela strafftiden och erhålla frigivningen som en premie. Betyder det att möjlighet till villkorlig frigivning närmast skall bli ett undantag som bekräftar regeln? Av allt att döma kommer Gun Hellsviks reform att leda till kostnadsökningar i miljardklassen och till hundratals, kanske tusentalet, nya fångvårdsplatser. Men Gun Hellsvik skall, enligt ett uttalande vid polisbesöket, nedbringa behovet av nya fångvårdsplatser genom "tuffare tag" mot fångarna och genom fler fångar i samma fängelse.

De redan stränga permissionsbestämmelserna skall enligt henne ytterligare skärpas och den s.k. närhetsprincipen, som är en central del av den epokgörande kriminalvårdsreformen vid placering av fångar, skall avskaffas. Gun Hellsvik vill ge sken av att detta är effektivt. Men motsatsen är fallet enligt olika undersökningar och de erfarenheter vi känner till från andra västländer där politiken har prövats.

Den stora ökningen av fängelsebefolkningen, som under slutet av 80-talet var den största någonsin, medför stora administrativa problem och en kraftig överbefolkning av fängelserna. Detta i sin tur leder till olidliga förhållanden såväl för personal som för fångar. Antalet rymningar ökar om fängelserna inte görs hermetiskt tillslutna. Men i så fall blir följden återkommande fångupplöpp. Hatet mot samhället ökar hos fångarna, vilket i sin tur leder till ökad missanpassning och stegrat antal återfall. Det blir till slut ingen gräns för var repressionen skall sluta, därför att de eftersträfvade resultaten uteblir. Den repressiva kriminalpolitik som Gun Hellsvik förespråkar har misslyckats där den har prövats, bl.a. i USA.

Gun Hellsvik talar om alternativ till fängelsestraffet och nämner utökad användning av samhällstjänst och kontraktsvård. Men hon bör veta att det endast kan få en mindre, begränsad effekt.

På en punkt ger Gun Hellsvik besked. Det gäller påföljdsutredningens förslag om frigivningspermission. Ett genomförande av förslaget med obli-

gatorisk villkorlig frigivning skulle innebära att behovet av nya fängelseplatser kunde reduceras med 450 platser. Det finns svagheter i förslaget, som skulle kunna rättas. Förslaget, som inte är det bästa, är givetvis präglad av kalla ekonomiska fakta, dvs. alla kostnadsökningar har bemötts mycket restriktivt. Men dessa restriktioner tycks inte finnas nu när man genomför en konservativ kriminalpolitik. Då får det kosta. Hur mycket borde justitieministern kunna lämna något närmare besked om.

På en punkt har vi ett klart nej. Hon delar inte den uppfattning som justitieminister Sven Romanus gav uttryck för redan 1979, när han yttrade: En omfattande kriminologisk forskning har ägt rum såväl i vårt land som i utlandet, och i ett avseende pekar alla kända svenska och utländska undersökningar i samma riktning. En ökad användning av frihetsstraff är generellt sett inget verksamt medel när det gäller att bekämpa en stigande kriminalitet, utan kan snarare befaras leda till motsatt resultat.

Anf. 27 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag skall börja med att något kommentera det Hans Göran Franck sade. Jag vill först säga att jag tycker att det är litet tråkigt om vi skall behöva vara aggressiva i våra diskussioner. Jag har full respekt för Hans Göran Francks synpunkter, och jag accepterar fullt ut den kritik jag får. Men när Hans Göran Franck höjer rösten och aggressivt citerar något som jag helt säkert inte har sagt vill jag påtala detta. Han talar om "tuffare tag". Jag brukar inte använda ordet tuff, och jag har säkerligen inte gjort det i det här sammanhanget. En del av det andra som togs upp skulle jag däremot vilja kommentera.

Talet om fler i fängelse är helt enkelt en kommentar som rör utnyttjandet av våra fängelseplatser i dag. Vi har rätt mycket luft i systemet. Vi har ständigt rätt många platser som står tomma. Vi kan öka möjligheterna till utnyttjande av de platserna. Här finns också en viss koppling till närhetsprincipen. Jag har uttryckt mitt tvivel när det gäller närhetsprincipen. Jag tror att vi lurar oss själva när vi föredrar att placera gärningsmannen i närheten av hans vanliga miljö, när han eller hon i åtskilliga fall skulle må bättre av att komma ifrån närheten till de s.k. goda vännerna. Det är vad jag har sagt, vilket ger uttryck för mitt tvivel beträffande närhetsprincipen.

När det gäller den villkorliga frigivningen är vår tanke att vi skall gå tillbaka till de regler vi har haft tidigare, vilket alltså innebär möjlighet till villkorlig frigivning efter två tredjedelar av tiden. Det fanns dessutom viss möjlighet till frigivning ännu tidigare. Jag har inte de exakta siffrorna, men det var en rätt omfattande frigivning redan efter två tredjedelar av tiden. Det är de reglerna vi i första hand tänker gå tillbaka till.

Jag beklagar Gudrun Schyman att jag missuppfattade det som skrevs i interpellationen. Jag trodde att det var Gudrun Schymans eget uttryck. Jag beklagar också att Gudrun Schyman tydligen inte har läst artikeln som var införd i Svenska Dagbladet i morse. Där står inte att det är min främsta uppgift att beivra brott. Det står, som en kommentar till en tidigare artikel, som denna var ett svar på, att jag har som uppgift att beivra brott. Jag har många andra uppgifter också, men i den här artikeln fanns det knappast skäl att ta upp alla de andra frågorna.

Beträffande regeringens kriminalpolitik säger vi i vår regeringsdeklaration att behandlingen under fängelsestiden är viktig. Vi pekar på att möjligheterna till utbildning och social träning under fängelsestiden ytterligare måste förbättras. Förebyggande åtgärder är den absolut viktigaste uppgiften vi har. Det är därför vi också plockar fram ungdomsbrotten och jourdomstolarna. Men vi får inte glömma bort att vi där har familjepolitiken som ett ytterligt väsentligt område. Som justitieminister, även om jag kan ha många uppfattningar, är det kanske inte just den diskussionen som jag skall ta i det här sammanhanget.

Gudrun Schyman gör en koppling och säger att vi i och med att vi får en ökning av straffen också får en ökning av brotten. Riktigt så enkelt är det inte. Även här måste vi komma ihåg att en mängd andra faktorer är av avgörande betydelse, t.ex. familjepolitiken, som jag nämnde tidigare. Vi måste ge familjerna självkänsla. Utan detta kommer vi, oberoende av vilka påföljder vi har, att ha en fortsatt hög brottslighet.

Slutligen vill jag ta upp frågan om fängelse vara eller icke vara. Den slutsats man kan dra av de uttalanden som Gudrun Schyman och Hans Göran Franck gör är att vi inte skall ha fängelser över huvud taget. Jag utgår i och för sig från att ni fortfarande vill ha fängelse eller någon form av frihetsberövande för människor som är farliga för annans säkerhet. Men, precis som Gudrun Schyman och Hans Göran Franck sade, har vi i grunden olika uppfattning i de här frågorna.

Anf. 28 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det är riktigt att justitieministern och jag har i grunden olika uppfattning i de här frågorna. Justitieministern betonar straffet, och jag betonar behandlingen, individen, det förebyggande arbetet och återanpassningen.

Skall vi ha fängelser över huvud taget? Det är en intressant fråga tycker jag. Med det facit vi har i hand vet vi att en människa som har hamnat i fängelse har mycket större benägenhet att begå brott igen. Brotten blir grövre ju fler gånger en människa hamnar i fängelse. Det vore väldigt bra om vi kunde hitta på något annat, ett alternativ till fängelse som ger ett önskat resultat, som både medför att brottsligheten minskar och som medför att de brottslingar som ändå begår brott återanpassas till samhället utan att begå ytterligare brott. Det vore det som verkligen skulle lösa problemet. Jag ser ingenting av detta i regeringsdeklarationen eller i det justitieministern nu talar om. Man talar om att fler skall sitta inne längre. Jag kan inte förstå hur det kan vara lösningen på problemet att fler fångar sitter i fängelserna under längre tid och dessutom under odrägligare förhållanden än tidigare. Det är en repressiv politik, och den är dyr.

Jag tycker att det är mycket konstigt att justitieministern inte kan nämna någon siffra. Jag har i min interpellation nämnt siffran 1 miljard kronor per år, som handlar om driften för ökat antal fängelsekunder, som det kommer att bli. I en artikel i Aftonbladet nämndes byggkostnaden på 2 miljarder kronor för att se till att vi får fler celler och driftskostnaden på 1 miljard kronor per år. Det rör sig alltså om miljardbelopp.

Jag måste ställa frågan: Tycker justitieministern att det är detta som är det

viktigaste att göra inom kriminalvården i dag, att se till att fler fångar sitter i fängelser under längre tid, när vi vet att effekten är ökad brottslighet? Om man låter människor sitta inne längre, människor som vi vet kommer att begå fler brott eftersom de har hamnat i fängelse, minskar inte brottsligheten, såsom det står i interpellationssvaret. Man skjuter på problemen. Det faktum att man inte frigges efter halva tiden utan efter två tredjedelar har inte någon avskräckande effekt på dem som ännu inte har begått brott. Den "tillförseln" minskar inte, utan brottsligheten ökar i samhället trots att straffen ökar. Så den kopplingen finns inte.

Man ser till att med våra skattepengar uppfylla de oerhört repressiva och reaktionära vallöften som moderaterna gav uttryck för under valkampanjen, som innebär att man bygger under människors fördomar och rädsla, vallöften som säger att fler skall sitta inne för att andra skall kunna gå ute. Det är falska besked. Det är falskt spel med våra skattepengar!

Anf. 29 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag är mån om att vara saklig när det gäller att ge underlag för det jag vill framföra i denna sak. Men känslorna behövs också med i bilden. Känslorna skall inte förväxlas med aggressivitet. Jag tycker att det är viktigt att man ger uttryck för sina känslor i en sådan här sak när det rör sig om så dramatiska förändringar av vår kriminalpolitik som det nu är fråga om.

Det är bra att justitieministern säger att hon vill ta avstånd från uttrycket "tuffare tag". Men ett faktum är att det publicerades en artikel i Sydsvenska Dagbladet den 24 oktober om detta. Artikelns fick jag från en kriminalvårdstjänsteman som var mycket upprörd över det sätt på vilket Gun Hellsvik hade talat i denna fråga. Hon säger där att hon inte tror att det behöver byggas så väldigt många nya fängelser, men genom tuffare tag mot fångarna skall fängelserna utnyttjas effektivare. Så säger hon. När det gäller närhetsprincipen säger hon att hon inte tycker den är rimlig. Om justitieministern vill korrigera bilden är det bara att göra det i dag. Hon borde ha gjort det också i tidningsintervjun.

Det ligger en del sanning i det här. Jag tycker att jag borde ha fått besked här om justitieministern verkligen känner till något exempel från något annat land där en politik av det här slaget som hon presenterar har nått framgång. Det är motsatsen. Jag tycker att det var väldigt värdefullt att ta del av det amerikanska justitieutskottets självkritik på den här punkten. Det sker en omsvängning för närvarande i USA. Så kommer det att bli i de konservativt styrda länderna, där man prövat på den repressiva politiken.

Sedan tycker jag att det är beklagligt att justitieministern, som nu presenterar en lång rad förslag om inriktningen av politiken, inte gjort, innan man gör detta, bättre kostnadsberäkningar av det hela. Det rör sig om mycket höga kostnader. De belopp som jag har nämnt ligger i farans riktning. Det är alltså nu fråga om att det behövs 665 nya platser om man genomför den obligatoriska villkorliga frigivningen. Men nu är det inte fråga om obligatorisk villkorlig frigivning, utan nu är det fråga om att det skall finnas möjlighet till villkorlig frigivning. Detta kommer att göra att antalet fängenvårdsplatser

blir vida större än 665, tillsammans med alla de förslag om straffskärpning som justitieministern har presenterat.

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Anf. 30 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Gudrun Schyman säger att jag inte tog upp något annat än påföljden fängelse. Det är i och för sig detta som interpellationerna handlar om. Men i mitt förra inlägg tog jag upp andra frågor som är avgörande och grundläggande. Familjepolitiken är av avgörande betydelse. Vi måste skapa stabilitet och självkänsla för familjerna. Det är en grund för att våra barn som vuxna skall kunna få någon chans i sitt liv.

Jag nämnde också vår diskussion om jourdomstolar. De utgör en viktig del. De flesta ungdomar gör en eller annan dumhet, men det är viktigt att i stället för hårda reaktioner ha snabba reaktioner, vilket blir möjligt med hjälp av jourdomstolar.

Sedan vet jag inte varifrån Gudrun Schyman fick för sig att vi skulle skapa odrägligare förhållande i fängelserna. Det är vi verkligen inte ute efter. Tvärtom har vi förslag om att bygga nytt och att bygga om. Tråkigt nog hänger detta samman med problemen på arbetsmarknaden, som gör att vi har anledning att öka byggandet. Dessa ombyggnader och nybyggnader innebär kvalitativa förbättringar både vad gäller själva boendet och vad gäller möjligheterna att ge det hela ett innehåll. Vi får betydligt bättre möjligheter att klara av narkotikafria avdelningar och behandling för narkomaner med dessa nya anstalter.

Med tanke på Hans Göran Francks, och tidigare även Gudrun Schymans, frågor om kostnader kan jag säga att vi dessutom som resultat får en betydligt billigare drift med hjälp av de nya anläggningarna, som inte alls är lika personalkrävande som de gamla, och man kan ändå få en högre kvalitet.

Kopplingen mellan straff och icke-brottslighet kan vi diskutera hur länge som helst. Där finns olika uppfattningar, och uppfattningen skiftar över tiden. Men jag förbehåller mig rätten att ha min uppfattning, även om den enligt Hans Göran Franck för tillfället inte är modern.

Jag är övertygad om att vetskapen om straff har, om inte totalt så i varje fall för åtskilliga av oss, en preventiv funktion. Den dag Hans Göran Franck kan bevisa för mig att så icke är fallet lovar jag att jag skall överge den uppfattningen, men fram till dess att han eller någon annan visar att jag som människa känner fel bibehåller jag denna min uppfattning.

Anf. 31 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Varför tar justitieministern inte upp de alternativa straffen eller vården, som skulle kunna finnas inom kriminalvården, när man säger sig vilja bekämpa brottsligheten? Det är det jag efterlyser. Varför är den åtgärd som man vill vidta först, som anses vara allra bäst, den att sätta fler fångar i fängelse under längre tid? Det måste väl vara ett uttryck för att justitieministern och regeringen tycker att detta är det mest verkningsfulla för att på ett kraftfullt sätt bekämpa brottsligheten.

Vi kan visst föra en diskussion om brott och straff. Gun Hellsvik säger att uppfattningarna skiftar över tiden. Jag vill säga så här: All vetenskaplig forskning och beprövad erfarenhet visar att denna koppling mellan brott och

Svar på interpellationer

straff, som just nu anses vara gångbar, inte existerar. Emellanåt sker det politiska svängningar, till förmån för en insikt om att man skall rätta politiken efter vetenskapliga och erfarenhetsmässiga resultat. Det skulle innebära en helt annan kriminalvård än den nuvarande. Sedan kommer tider av repression och högerpolitik, och då kommer just de åsikter som Gun Hellsvik ger uttryck för och som tydligt hela regeringen står bakom. Det är att beklaga.

De politiska svängningarna gör att de djupt reaktionära och repressiva stämningarna nu kommer upp till ytan. Det har ingenting att göra med verkligheten i fråga om relationen mellan brott och straff. Man skulle ju vilja att politiker ägnade sig åt verkligheten, livet och människorna, inte bara åsikterna och speglingen av vad man själv tror. Det handlar om lyssnandet på rädda människor och underbyggandet av fördomar, när människor i dag känner sig rädda och tror att denna rädsla botas genom att fler sitter i fängelse under längre tid. Jag tycker då att det skulle vara politikerns uppgift att säga, att "jag förstår er rädsla, och vi skall göra vad vi kan för att minska den ökande brottsligheten, men vi skall inte sätta fler människor i fängelse under längre tid, för det är inte lösningen på problemet".

Gun Hellsvik talar om bättre lokaler, bättre byggnader och effektivare utnyttjande. Det spelar ingen roll, när effekten av att fler sitter i fängelse under längre tid är den motsatta mot vad hon säger sig vilja ha. Det kan vara hur tjusiga fängelser som helst, men de som sitter där blir inte bättre av det – frihetsberövandet har den motsatta effekten. En satsning på alternativa modeller, en satsning på eftervården och på frivården skulle kunna göra någonting åt den här situationen.

Anf. 32 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag delar fullt ut den uppfattning som dåvarande justitieminister Sven Romanus angav i direktiven till fängelsestraffkommittén. Där finns den grundsyn som jag har. Sven Romanus var en kunnig, saklig och human justitieminister i kriminalpolitiska frågor.

Det finns nu all anledning för inte bara oss som är här i kammaren i dag utan också övriga partier att noggrant granska de idéer som Gun Hellsvik torgför. Det vore märkligt om det skulle bli full uppslutning kring detta från de övriga borgerliga partierna. Jag tycker att de ställningstaganden som har gjorts är så anmärkningsvärda att vi måste få återkomma till dessa frågor i en debatt där även de är med.

Vad sedan gäller kostnadsfrågan, utgår jag från att justitieministern är medveten om att den genomsnittliga kostnaden för en fångvårdsplats i dag är 1 350 kr. per dag. Det är en mycket stor summa. Därför gäller det nu verkligen, innan man går vidare, att göra ordentliga kostnadsberäkningar, så att man inte gör orimliga satsningar på fångvården för att tillgodose alla dessa skärpningar av straffen som justitieministern förespråkar.

När det gäller frågan om fängelsestraffets betydelse hänvisar jag på nytt till Sven Romanus och fängelsestraffkommittén. Men här har justitieministern en klar övertro på straffrättens betydelse som alltså inte är väl förankrad, varken i den forskning som finns eller i de politiska ställningstaganden som sedermera har gjorts. Även på den punkten vill jag gärna hänvisa till de

mycket övervägda yttranden som gjordes i direktiven till fängelsestraffkommittén.

Prot. 1991/92:20
7 november 1991

Anf. 33 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Det är en självklarhet att vi från regeringens sida inte lägger fram något förslag utan att också presentera de ekonomiska beräkningarna. Sedan skall vi komma ihåg att det är riksdagen som fattar beslutet.

Jag vill säga till Gudrun Schyman att jag ser fram mot att få möjlighet att föra den debatt som hon saknade här i dag, nämligen om hur vi skall agera för att hindra brott. Alla Gudrun Schymans frågor rörde fängelsestraffet och den villkorliga frigivningen, och jag anser mig vara skyldig att hålla mig till de frågor jag har fått. Men kom gärna med frågor om hur vi skall agera för att hindra brott i vårt samhälle – det är en mycket viktigare debatt än denna.

Förste vice talmannen anmälde att Gudrun Schyman och Hans Göran Franck anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1991/92:43, 50 och 54 till skatteutskottet
1991/92:66 till konstitutionsutskottet

Motion
1991/92:Fi3 till finansutskottet

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositionerna
1991/92:48 Justeringar i beskattningen i inkomstslaget tjänst, m.m.
1991/92:67 Skatten på etanol, m.m.

Motionerna
med anledning av prop. 1991/92:30 En särskild nämnd för utlänningsärenden
1991/92:Sf4 av Anita Johansson m.fl. (s)
1991/92:Sf5 av Ylva Annerstedt (fp)
1991/92:Sf6 av Lars Werner m.fl. (v)
1991/92:Sf7 av Ulla Orring (fp)
1991/92:Sf8 av Maj-Inger Klingvall och Lars Stjernkvist (s)
1991/92:Sf9 av Lena Boström (s)

Svar på interpellationer

7 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställets

den 6 november

1991/92:101 av *Birgit Henriksson* (m) till statsrådet Alf Svensson om småföretagssatsningen i Tanzania:

SIDA har beställt en utvärdering av sin satsning på småföretag i Tanzania. I rapporten dras slutsatsen att projektet har blivit en belastning för Tanzanias ekonomi och skapat ett fortsatt behov av hjälp. 90 % av de satsade 700 miljonerna har gått tillbaka till Sverige antingen till "systerföretagen" eller i form av konsultarvoden.

Det anmärkningsvärda är att SIDA trots tidiga varningssignaler från andra utvärderingar fortsatte stödet år efter år och hävdade projektets förträfflighet. Nu har SIDA dömt ut rapporten och funderar på att utreda projektet på nytt.

Vilka slutsatser drar biståndsministern av rapporten?

1991/92:102 av *Lena Hjelm-Wallén* (s) till statsrådet Beatrice Ask om gymnasiereformen:

För närvarande pågår runt om i landet ett omfattande utvecklingsarbete i gymnasieskolan med anledning av gymnasiereformen i våras. Stora förändringar planeras i många gymnasieskolor redan till nästa läsår. Det finns nu en oro för att den nya regeringen avser att förändra förutsättningarna för gymnasiereformens genomförande.

Därför vill jag fråga statsrådet Ask:

Är statsrådet beredd att ge besked till landets gymnasieskolor att det utvecklingsarbete som nu pågår inte kommer att kullkastas genom nya regeringsbeslut?

8 § Kammaren åtskildes kl. 14.10.

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Torsdagen den 7 november

Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan	1
Förste vice talmannen	
1 § Svar på interpellation 1991/92:2 om Cypern.	1
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Hans Göran Franck (s)	
2 § Svar på interpellation 1991/92:12 om hyrespolitiken.	4
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Hans Göran Franck (s)	
3 § Svar på interpellation 1991/92:4 om statistik om svensk alkohol- konsumtion	9
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Peter Kling (nyd)	
Karin Israelsson (c)	
4 § Svar på interpellationerna 1991/92:10 och 11 om kriminalvården	21
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Gudrun Schyman (v)	
Hans Göran Franck (s)	
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	31
6 § Bordläggning	31
7 § Anmälan om frågor	
1991/92:101 av Birgit Henriksson (m) om småföretagssats- ningen i Tanzania	32
1991/92:102 av Lena Hjelm-Wallén (s) om gymnasiereformen	32

